

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПОСТРАЖДАЛИХ СПІЛЬНОТАХ

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу професійної обов'язкової підготовки
за другим(магістерським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024 №2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Організація та технології соціально-психологічної
допомоги в постраждалих спільнотах»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Організація та технології соціально-психологічної допомоги в постраждалих спільнотах» для підготовки здобувачів за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», передбачає вивчення здобувачами технологій надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни, соціально-психологічної допомоги особам, що пережили полон та тортури, психологічної допомоги родинам ветеранів, дітям із травмивним досвідом, а також питання профілактики та подолання професійного вигорання психологів, соціальних працівників, волонтерів, які здійснюють психологічну підтримку зазначених категорій осіб.

Дисципліна забезпечує розуміння технологій надання психологічної допомоги постраждалим в умовах війни, способів збереження психічного здоров'я психолога, який надає кризову допомогу.

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни сприяють розвитку умінь застосовувати техніки психологічної допомоги у кризових та екстремальних ситуаціях, зокрема в умовах війни, та допомагають розвинути вміння, що забезпечують творчість та ініціативу в професійній діяльності.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Мохнар Людмила Іванівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, кандидат педагогічних наук
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 234. Номер телефону: 096 452 31 08
E-mail	mokhnar_liudmyla@chipb.org.in
Наукові інтереси	Стосуються проблематики психологічного забезпечення професійної діяльності, психологічного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Автор та співавтор 2 колективних монографій, понад 50 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях, в тому числі періодичних наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Сформувати навички надання психологічної допомоги постраждалим у кризових та екстремальних ситуаціях, зумовлених війною в Україні, опанування технологіями надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни, соціально-психологічної допомоги особам, що пережили полон та тортури, психологічної допомоги родинам ветеранів та дітям із травмивним досвідом.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	Вибіркова професійна
Навчальний рік	2024-2025
Семестр	3-й
Обсяг дисципліни:	
в кредитах ЄКТС	3
загальна кількість годин	90
кількість модулів	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):	
лекції	10
семінарські, практичні	18
самостійна робота (годин)	62
Форма підсумкового контролю	іспит

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів, психологія травмуючих ситуацій.

Постреквізити: переддипломна практика, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	ПР 5
Брати участь в організації заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, збереження психічного здоров'я персоналу, створення сприятливих психологічних, соціально-психологічних та психолого-педагогічних умов для психічного розвитку фахівці в і психотерапії травматизації.	ФР 14
Доступно і аргументовано доводити інформацію фахівцям і не фахівцям щодо відповідальності за прийнятті рішення та образу громадянську позицію.	ФР 15

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 1
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ЗК 6
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та спеціалізацію) з іншою залежно використанням від науково верифікованих методів та технік.	СК 4
Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.	СК 10
Здатність робити оцінку готовності мотиваційної сфери до дій за призначенням, використовувати різні моделі психологічної допомоги особистості в екстремальних і кризових ситуаціях та в постекстремальний період, зокрема і з до свідом травматизації.	ФК 1

8. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПОСТРАЖДАЛИХ СПІЛЬНОТАХ

Змістовий модуль 1. Загальні питання та практика надання психологічної допомоги в постраждалих спільнотах

Тема №1. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 6. Доп.: 1-3, 9, 13].

Тема №2. Психологічна допомога ветеранам війни

Література: [Баз.: 2, 3, 6. Доп.: 1, 2, 6, 8, 15].

Тема №3. Соціально-психологічна допомога особам, що пережили полон та тортури

Література: [Баз.: 1, 2, 5, 6. Доп.: 1, 2, 5, 7, 10, 15].

Тема №4. Психологічна допомога родинам ветеранів

Література: [Баз.: 2, 6, 7, 8, 9. Доп.: 4, 9, 11, 12, 14].

Тема №5. Психологічна допомога дітям із травмівним досвідом

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 6. Доп.: 4, 5, 9, 15].

Підсумкова модульна робота

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПОСТРАЖДАЛИХ СПІЛЬНОТАХ					
Змістовий модуль 1. Загальні питання та практика надання психологічної допомоги					
Тема №1. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам	18	2	4	12	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №2. Психологічна допомога ветеранам війни	18	2	4	12	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №3. Соціально-психологічна допомога особам, що пережили полон та тортури	18	2	4	12	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №4. Психологічна	18	2	2	14	опитування, письмові

допомога родинам ветеранів					завдання, індивідуальна робота
Тема №5. Психологічна допомога дітям із травмівним досвідом	16	2	2	12	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Іспит	-	-	-	-	-
Разом за модуль	90	10	18	62	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація та технології соціально-психологічної допомоги в постраждалих спільнотах».

10. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти.

1. Чи потрібно, надаючи психологічну допомогу вимушеним переселенцям, враховувати їхні національні та релігійні особливості? Відповідь обґрунтуйте.

2. Чому, на вашу думку, модель «виключно матеріальної допомоги» вимушеним переселенцям в Україні виявилася не достатньо ефективною?

3. Які, на вашу думку, слід проводити інформаційні заходи з місцевим населенням, у районах найбільшого поселення вимушених переселенців.

4. Наведіть приклади відомих вам випадків успішної адаптації учасників бойових дій, з ампутацією, до мирного життя.

5. До вас на консультацію побратими привели військовослужбовця, що два тижні перебував у відпустці, і через два дні має повернутися на передову. Він зазначає, що вже кілька місяців не може нормально спати, а останній тиждень не спав узагалі. Крім того, він відчуває панічні атаки і впевнений, що скоро загине. При цьому заявляє, що він не боїться смерті, і життя для нього нічого не варте. Опишіть ваші дії та стратегії допомоги за принципом: «ідеальнабажана-реальна»

6. Які психологічні резерви полоненого у переживанні ним кризи позбавлення волі?

7. Знайдіть та прочитайте два художні твори про події різних епох, де описується жертва катування чи полону. Що об'єднує героїв різних творів та епох, що спільного у переживанні ними полону?

8. Які можуть бути наслідки для сім'ї ветерана, якщо дружина не знає або принципово не хоче розуміти базових умов адаптації учасника бойових дій до мирного життя.

9. Які проблеми «воєнних романів» і їхні наслідки для подальшого життя ветерана.

10. Чи може учасник бойових дій із посттравматичним стресовим розладом керувати власною агресією? Обґрунтуйте свою відповідь.

11. Опишіть стратегію допомоги родині, в якій чоловік після повернення із зони бойових дій почав проявляти, на думку дружини, непомірну релігійну активність. Її дратує той факт, що він щоранку поспішає на богослужіння. Крім того її непокоїть, що на передовій він змінив релігійну конфесію. З одного боку, вона констатує, що сама відвідує храм лише два рази на рік, а з іншого – вважає, що чоловік не має права змінювати не тільки конфесію, але й церковну спільноту (попри те, що їй самій не подобається церква, яку вони раніше відвідували). Жінці здається, що чоловік втікає до храму, аби не виконувати домашні обов'язки. Коли вранці вона намагалася його зупити, він спочатку пожартував, а потім відштовхнув її і пішов. Жінка розгублена, вона хоче зібрати речі і піти з дому.

12. Самостійно опрацюйте методику правописульного малювання. Як ця методика може бути застосована в роботі з дітьми, що пережили травмівну ситуацію.

13. Підготуйте огляд сучасних позиційних настільних психотерапевтичних ігор для дітей. Які з них, на Вашу думку, можна успішно використовувати для роботи з дітьми з травмівним досвідом. Обґрунтуйте свою відповідь.

14. Прийоми складання терапевтичних казок (парадоксальні казки, казки-дилеми, казки без закінчення, спільні казки тощо).

15. Є підозра, що дитина стала жертвою сексуального насильства в умовах війни, як можна використати казкотерапевтичний підхід для з'ясування реальної ситуації з дитиною. Напишіть казку, що сформувала б у дитини внутрішній дозвіл на розповідь про травмівні події, які вона пережила.

16. Напишіть казку для дитини шести років, в якій мама-ветеран із ознаками ПТСР, періодично «зривається» на дитині. Допоможіть дитині відокремити образ люблячої мами від проявів хворобливої агресії.

17. Чи має право психолог, у якого результати психодіагностики свідчать про наявність високого рівня синдрому емоційного вигорання, продовжувати психологічну практику, якщо у військовій частині, реабілітаційному закладі чи в місті немає іншого психолога?

18. Хто має опікуватися профілактикою професійного вигорання працівника, і хто має забезпечувати витрати на його професійну реабілітацію?

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчанні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, групові проекти, реферати, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на психолого-тренувальному комплексі, смузі психологічної підготовки, участь у тактико-спеціальних навчаннях.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

**Таблиця відповідності 100-бальної шкали
оцінювання іншим шкалам оцінювання**

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань на смузї психологічної підготовки та навчально-тренувальному комплексі, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи, іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
I. Поточний контроль			
Модуль 1	Лекції	5	0
	Семінари, (практичні заняття)	10-5тем	5*5
	Індивідуальні завдання	-	10
	II. Підсумковий контроль		
	ПМР	1	25
	ІСПИТ	1	40
Разом за модуль 1			100

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках щодо виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (розділ «Заохочувальне оцінювання»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

– поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;

- оцінка (бали) за індивідуальну роботу;
- оцінка (бали) за виконання творчих робіт;
- підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті у першому модулі дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане частково, відповідь вірна, наведено недостатньо переконливу аргументацію.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково та допущені незначні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс, технології психологічної допомоги та вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи складається з трьох теоретичних запитань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної

роботи.

Підсумкова модульна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 25 балів: теоретичні питання: вага одного правильно розв'язаного завдання становить 5 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 15 балів. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки. Ситуаційне (творче) завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 10 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (3 бали), самостійність її вирішення (4 бали) та творчий підхід (3 бали).

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами за результатами вивчення дисципліни – іспиту.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

39-30 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про

організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь:

5 балів – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

4 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

3 бали – у роботі здобувачі виокремили окремі положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано лише окремі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

2 бали – у роботі здобувачі частково виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Список використаної літератури оформлений не вірно;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи.

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та

рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Проектна діяльність:

5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Назвіть фактори визначальні для психологічного стану ветерана.
2. Наведіть приклади використання комунікативних стратегій на різних етапах психологічної реабілітації ветерана.
3. Назвіть основні правила психологічної допомоги ветеранам.
4. Що таке модель «GROW» і як вона застосовується на практиці?
5. Охарактеризуйте роль екзистенційних переживань у подоланні травмивного досвіду особою.
6. Назвіть психологічні наслідки тортур для особи, що потрапила у полон.
7. Перерахуйте положення інструкції щодо реагування на зникнення в близької людини.
8. Назвіть етапи алгоритму надання допомоги людині, що пережила полон.
9. Які особливості допомоги членам родини людини, яка пережила полон.
10. Назвіть базові умови психологічної адаптації демобілізованого до мирного життя, які мають знати близькі члени його родини.
11. Перерахуйте види домашнього насильства. Як можна допомогти родині, в якій явно проявлені ознаки насилля?
12. Який комплекс заходів сприяє ефективному лікуванню психічних розладів у особи з травмивним досвідом?
13. Наведіть основні види арттерапевтичної допомоги дітям дошкільного віку.
14. Дайте визначення, що таке пісочна психотерапія і чим юнганська пісочна психотерапія відрізняється від арт-терапевтичної допомоги засобами пісочниці.
15. Специфіка психологічного консультування дитини з використанням терапевтичних казок.
16. Основні акценти у складанні терапевтичної казки для дитини з агресивною чи ворожою поведінкою.
17. Назвіть загальні принципи допомоги вимушеним переселенцям та біженцям.
18. Що таке ресурсна карта і як вона використовується в наданні психологічної допомоги вимушено переселеним особам?
19. Чи впливає травмивний досвід попередніх поколінь (історична травма) на переживання екстремальних та травмивних ситуацій нащадками.
20. Як ранні дитячі травми учасника бойових дій здатні відобразитися на його переживаннях та наслідках травмивного досвіду в умовах сучасної війни.

21. Назвіть причини розвитку синдрому професійного вигорання у психологів, соціальних працівників, волонтерів.

22. Охарактеризуйте рівні розвитку синдрому професійного вигорання.

23. Окресліть заходи профілактики синдрому емоційного вигорання у сфері психологічної реабілітації.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Базова література

1. Екстремальна психологія: підручник; за ред. О.В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с.

2. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.

3. Корольчук М.С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. Київ : Ніка-Центр, 2006. 580 с.

4. Кризова психологія: навч. посіб.; за ред. О.В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, КП “Міська друкарня”, 2010. 383 с.
5. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. Харків : Право, 2014. 584 с.
6. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1-3. Київ, 2018.
7. Психологія діяльності в особливих умовах : навч.посіб. / Л.І. Мохнар та ін.; за заг. ред. проф. М.А. Кришталя. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2021. 120 с.
8. Яценко Т.С. Теорія і практика глибинної психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання. Київ, 2004. 679 с.
9. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім’ї до політичного терору; переклад з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.

Допоміжна література

1. Асонов Д. Психокорекція резилієнсу ветеранів війни з травматичним ураженням головного мозку у віддаленому періоді: протокол дослідження та результати оцінки методології. *Медична психологія*, 2021, Випуск 16, С. 43-49.
2. Бірон Б. В. Проактивне подолання стресових ситуацій особистістю: автореф. дис: канд. психол. наук : 19.00.01. Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2015. 22 с.
3. Вишньовський В. В., Чайківський А. М. Стресостійкість як риса особистості професіонала ДСНС. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 2 (25). С. 241-246.
4. Грубі Т. В. Резильєнтність як запорука збереження психічного здоров’я особистості. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти: зб. доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. С. 227-229.
5. Друзь О. В., Черненко І. О. Напрямки медико-психологічної профілактики постстресових психічних розладів у учасників локальних бойових дій. *Український вісник психоневрології*. 2017. Т. 25. Вип. 1 (90). С.45-48.
6. Католик Г., Корнієнко І. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим. Львів: Червона Калина, 2003. 124 с.
7. Кришталь М. А. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : навчальний посібник. Черкаси : Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, 2011. 226 с.
8. Оніщенко Н. В., Тімченко О.В., Ціцей Р.М. Особливості встановлення психологічного контакту психолога ДСНС України з постраждалими в умовах надзвичайної ситуації: монографія. Харків : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2014. 156 с.

9. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: підручник / Александров Ю.В. та ін.; за заг. ред. В.П. Садкового. Харків: УЦЗУ, 2009. 244 с.

10. Психологія травмуючих ситуацій у роботі з вимушеними переселенцями / за заг. ред. В. М. Мишківської. Житомир, 2015. 110 с.

11. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України: посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

12. Титаренко Т.М. Життєві кризи: технології консультування. Перша частина. Київ : Главник, 2007. 144 с.

13. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування. Друга частина. Київ : Главник, 2007. 176 с.

14. Тімченко О. В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування: монографія. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 268 с.

15. Яценко Т. С. Архаїчний спадок психіки: психоаналіз феноменології проблеми. Дніпро: Іновація, 2019. 284 с.

16. Steven Taylor. The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease. Cambridge Scholars Publishing, 2019. 160 p.

Інформаційні ресурси

1. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» [Електронний ресурс] // МВС України. URL: <https://cutt.ly/0WcjnWM>

2. Glowacz F. Psychological distress during the COVID-19 lockdown: The young adults most at risk [Електронний ресурс] / F. Glowacz, E. Schmits // Elsevier Public Health Emergency, 2020. URL: <https://cutt.ly/6WcjAXo>

3. Hardi L. Psychotherapy and psychosocial care of torture survivor refugees in Hungary / L. Hardi, A. Kroo // Torture Volume № 21. November, 2011. pp. 84-97. URL: <https://cutt.ly/hWckaJS>

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат педагогічних наук

Людмила МОХНАР